

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BACH301-OBE-2023-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Sluttdato:	25-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave - Bergen		
Flowkode:	203 BACH301 1 OBE 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	405
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	10031
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	66
Andre medlemmer i gruppen:	290

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

BACHELOROPPGAVE

Påvirker barnehagens uteområde barns motoriske utvikling?

Does the kindergarten's outdoor area effect children's motor skill?

Kandidatnummer: 405 og 290

BACH301

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Alicja Renata Sadownik

Innleveringsdato: 25.05.2023

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, *jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Abstract

Kindergarten teachers' professional responsibility is to facilitate the children's all-round development through diverse indoor and outdoor activities. This study aims to gain insight into how kindergarten teachers can facilitate the best motor skill development outdoors and how diverse types of kindergartens' outdoor areas affects children's motor skill development. To get an interdisciplinary understanding of these issues one qualitative interview with a physiotherapist, and two interviews with kindergarten teachers were conducted. The findings show that the outdoor environment of the kindergartens and children's access to nature and rough terrain helps to influence children's physical activity and motor skills. Our conclusion points at the importance of kindergarten teachers having knowledge on diverse affordances and unlike developmental potential in different kinds of outdoor environments.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	3
1.2 Problemstilling.....	4
2.0 Teori og tidligere forskning	4
2.1 Motorikk og fysisk aktivitet	5
2.2 Dynamisk systemteori	6
2.3 Uteområder i barnehagen.....	7
2.4 Utelek i barnehagen.....	8
2.5 Friluftsliv.....	10
3.0 Metode	11
3.1 Valg av metode.....	11
3.1.1 Intervju som forskningsmetode	12
3.2 Våre intervju	13
3.3 Valg av informanter	13
3.4 Gjennomføring av intervju	14
3.5 Dataanalyse	15
3.6 Etiske vurderinger.....	16
3.7 Metodekritikk	17
4.0 Presentasjon av datamateriale	17
4.1 Motorisk utvikling	17
4.2 Voksenrollen	18
4.3 Uteområde og underlag	19
4.4 Nærområdet og friluftsliv.....	20
5.0 Drøfting	22
5.1 Motorisk utvikling	22
5.2 Voksenrollen	23
5.3 Barnehagenes uteområde.....	24
5.4 Natur og friluftsliv.....	26
6.0 Avslutning	27
Litteraturliste	29

1.0 Innledning

I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.49-50) kommer det fram at barnehagens fysiske miljø skal legge til rette for at barna skal få oppleve allsidige bevegelser, fysisk og psykisk helse og bevegelsesglede. Videre skal personalet gi barna mulighet til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter i barnehagens inne-og utemiljø, samt utenfor barnehagens uteområde. Forskning viser at uteområdet i barnehagen har mye å si for hvilke aktiviteter barna holder på med (Hagen, 2015). Det finnes også forskning som viser hvordan personalet i barnehagen kan være med å påvirke barnas aktivitet i barnehagen (Krogager et.al, 2022).

Gjennom studiet har vi lært at bevegelse i variert terreng har positiv innvirkning på barns motoriske utvikling. Vi har dermed gått inn i oppgaven med en antagelse om at et variert uteområde som utfordrer barna, gir bedre forutsetninger for motorisk utvikling, enn et uteområde utelukkende tillaget med gummiunderlag og asfalt. Gjennom denne bacheloroppgaven ønsker vi derfor å forske på hvor stor innvirkning barnehagens uteområde har på barns motoriske utvikling, og hvordan dette påvirker den pedagogiske praksisen i barnehagen.

I oppgaven har vi valgt å intervjuer både barnehagelærere og en fysioterapeut for å samle inn data. Vi ønsker å undersøke hvilke kunnskaper og erfaring dagens barnehagelærere har, samtidig som vi ønsker å høre fra en fagperson med mer kunnskap innenfor fagfeltet. Barnehagelæreryrket handler ikke bare om å ta vare på barna på best mulig måte, men også å kunne støtte og hjelpe dem i deres utvikling, også den motoriske. Vi barnehagelærere må derfor også ha god kunnskap om hvordan man skal kunne samarbeide med ulike profesjoner, som for eksempel fysioterapeuter.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Barns motoriske utvikling er noe vi synes har vært spennende å lære om på studiet. Vi skulle gjerne lært mer og ønsker dermed å benytte muligheten til å fordype oss i temaet. Dette mener vi er et viktig tema som vi barnehagelærere bør ha mye kunnskap om, ettersom barna tilbringer store deler av dagen og mesteparten av de første årene sine i barnehagen. Vår erfaring er at mye av litteraturen for barnehagelærere fokuserer mye på barnas lek og kreativitet, men lite på den motoriske utviklingen. Samtidig ser vi at det for tiden er debatter om hvordan arenaer for barns helhetlige utvikling skal se ut. I en kronikk fra NRK (Sanderud,

2022) kommer det frem hvordan gummiastfalt er et dødt underlag sett opp mot naturen og naturlekeplasser, og at det er på høy tid å ta naturen tilbake til uteområdene i norske barnehager.

Gjennom ulike praksisperioder har vi fått delta i mange ulike barns barnehagehverdager. Vi har besøkt flere barnehager, og fått se hvordan ulike uteområder er utformet. I tillegg har vi fått delta i barns lek i uteområdet. Nå sitter vi igjen med erfaringer av at det er stor variasjon i hvor utfordrende det fysiske utemiljøet er i ulike barnehager. På bakgrunn av dette ble vi inspirert til å skrive om hvordan barnehagens uteområde kan være en læringsarena for motorisk utvikling. Gjennom fordypningen “barn, natur og friluftsliv” har vi lært at lek i et variert naturterreng har en positiv effekt på den motoriske utviklingen hos barna. Vi gikk inn i oppgaven med en teori om at det beste for barns motoriske utvikling er et uteområde med ulendt terreng og naturlige utfordringer.

1.2 Problemstilling

I denne bacheloroppgaven skal vi fokusere på barns motoriske utvikling i uteområder.

Problemstillingen vi har valgt er:

Hvordan kan barnehageuteområder forstås som arena for barns motoriske utvikling, og hvordan kan barnehagelærer tilrettelegge for barns beste motoriske utvikling ute?

2.0 Teori og tidligere forskning

Ut ifra vår problemstilling vil vi i teorikapittelet finne ut viktigheten av å arbeide med motorisk utvikling i barnehagen, og hvordan utelek kan bidra til den motoriske utviklingen.

Vi skal også se nærmere på utforming av barnehagers uteområder og hvorfor naturen er en god arena for motorisk utvikling. Teorikapittelet er delt i fem delkapitler. Gjennom disse fem delkapitlene vil vi i tillegg presentere tidligere forskning som vi har funnet relevant for vår oppgave.

2.1 Motorikk og fysisk aktivitet

Haugen & Moser (2022, s.22) trekker frem motorikk som et vagt begrep, da det ofte blir brukt om det aller meste som omhandler bevegelse. Det engelske begrepet motor behavior (motorisk atferd) er et begrep nært knyttet til det norske begrepet motorikk. Motorisk atferd handler om de motoriske handlingene som blir utført for å løse en oppgave eller nå et mål.

Motorisk utvikling beskriver Moser (2018, s.145) som en del av menneskets utvikling, innenfor området bevegelse og kropp med vekt på kontroll og styring av bevegelser. Motorisk utvikling er vedvarende endringer i kropps- og bevegelsesbevissthet, balanse og grov- og finmotorisk funksjonsnivå. Et begrep med mange likhetstrekk til motorisk utvikling, er motorisk læring. Haugen & Moser (2022) definerer motorisk læring som «prosesser knyttet til øving eller erfaring som fører til relativt permanente endringer i evnene til å utføre motoriske ferdigheter» (s.25).

Osnes et al. (2020, s.16) trekker frem at barn blir kjent med seg selv og verden rundt, gjennom kropp og bevegelse. Det å gi barn mulighet til fysisk aktivitet og lek er derfor viktig. Moser (2018, s.135) vektlegger hvor viktig barnehagelærerens rolle er i å finne bevegelsesoppgaver som barn mestrer og ikke minst har interesse for, da dette bygger videre på barnas motoriske forutsetninger og bevegelsesglede. Gjennom å bygge videre på disse bevegelsesuttrykkene kan man utvikle barnas motoriske forutsetninger og bevegelsesglede. I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at «barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling» (s. 11). Positive erfaringer med fysisk aktivitet i barnehagealder vil skape et godt grunnlag for livslang bevegelsesglede (Osnes et al., 2020, s.236).

Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet 2017) sier at personalet skal «være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring» (s. 50). Jørgensen (2018, s.257 – 259) retter søkelyset mot personalet i barnehagens bevissthet om fysisk aktivitet, hvordan man kan skape gode muligheter for at barna skal være i fysisk aktivitet. Hvor stor plass det er til bevegelse, fysisk aktivitet og utvikling av motoriske ferdigheter, avhenger av hva miljøet har å tilby, og hva de voksne legger til rette for og tillater av bevegelse. Små arealer i barnehagene med lite mulighet for fysisk aktivitet er en hemmende faktor for barnas aktivitet, en viss intensitet av bevegelsesglede krever plass. I dagens samfunn er mangel på fysisk aktivitet betraktet som en viktig utfordring.

Moser (2018, s. 151) skriver at det er gjennom kroppslig aktivitet at barna får et forhold til omverdenen. Motoriske ferdigheter har en viktig betydning for barnehagebarn både for å oppleve glede og mestingsfølelse, og for å få et grunnlag for individuell og sosial læring og utvikling. Moser trekker frem at barnehagelærere må ha kunnskap om barns motoriske utviklingsløp og motorisk læring. I tillegg skal barnehagelæreren kunne legge til rette for gode bevegelsesmiljøer i barnehagen som utfordrer barna og inviterer til fysisk aktivitet. Videre retter han søkelyset mot hvor forskjellige barn er, og at det ofte kommer tydelig frem gjennom noen barns bevegelsesferdigheter. Han mener derfor at det bør arbeides målrettet med de barna som sliter motorisk. Nygård (2018, s.431-432) trekker frem hvordan dans kan være viktig for å hjelpe barn med å forbedre kroppsholdning og motorikk, samt som forberedelse til andre aktiviteter. Videre skriver Nygård at det blant annet er gjennom danseleker at barn oppdager sine kroppslige muligheter.

2.2 Dynamisk systemteori

Osnes et al. (2020, s. 128 – 130) trekker frem *dynamisk systemteori* (DST) som er en teori om hvordan bevegelse skjer og motoriske ferdigheter blir tilegnet. Et sentralt begrep innen DST er constraints, eller hindringer. Constraints er ulike faktorer som kan være hemmende eller fremmende for bevegelsen man ønsker å utføre. Det finnes tre typer constraints; personen, bevegelsesoppgaven og miljøet. Personlig constraints kan være både psykisk og fysisk, og handler om hvilke forutsetninger man har til å utføre en bevegelsesoppgave. Bevegelsesoppgaven er selve bevegelsen man skal gjennomføre, slik som å gå, hoppe, kaste ball etc. Miljøet er alt som omgir oss, og er viktig for hvordan man utfører oppgaven. Eksempelvis, dersom det er glatt og is på veien, må vi tilpasse gangen for ikke å falle på isen. Disse tre constraintsene vil gjensidig påvirke hverandre. Bevegelsesoppgaven vil være påvirket av personens forutsetninger knyttet til oppgaven, og bevegelsesoppgaven vil være påvirket av miljøet oppgaven finner sted. Osnes fremhever at dersom personalet i barnehagen bruker DST, vil hen få en mulighet til å planlegge, velge og organisere aktiviteter som er godt tilpasset barnet eller barnegruppen, noe som kan føre til gode motoriske opplevelser for barna.

2.3 Uteområder i barnehagen

I Norge har det vært lite endring i utforming av lekeplasser og lekeplassutstyr siden begynnelsen av 1970-årene (Storli, 2018, s.351). Det er mye av de samme type lekeapparatene som utgjør lekeplassene, med klatrestativ, dissere, sandkasser og små lekehus. Artikkelen fra Krogager et.al (2022) trekker frem at norske barnehager har minimal kvalitet på barnas bevegelsesområder. Videre i artikkelen kommer det frem at gode bevegelsesområder har en klar sammenheng med fysisk aktive barn i barnehagen. Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) sier at «barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna» (s.19). Grande (2020) skriver i en artikkel at naturen i stadig flere av barns uteområder, må vike for gummidekke. Hun trekker frem at det ikke finnes noen gode erstatninger som dekker kravene til universell utforming og fallunderlag. Storli (2018, s.357) trekker frem store plattinger og terrassebord i uterommet som lite stimulerende for motorikken til de yngste barna. Han mener barna går nok på flatt underlag inne, og at det i barnehagens uteområde er å foretrekke underlag som stiller større krav til balanse.

Videre i artikkelen retter Grande (2020) søkelyset mot størrelsen på utearealene. På små uteområder, har naturen vanskelig for å overleve. Dersom det er mange barn på liten plass, blir det også mye slitasje og skade på vegetasjonen. Avslutningsvis trekker forfatteren frem at «for små uteområder er i seg selv en stor utfordring for barnas utfoldelse». Storli (2018, s.352) skriver at barn er mer fysisk aktive i uteleken, og at det er den grovmotoriske leken som er dominerende. Uterommet tilbyr barna å være i høy aktivitet som å sykle eller løpe rundt. Han mener at dersom uteområdet i barnehagen blir for små og det ikke er tatt hensyn til barnas behov for fysisk aktivitet, vil det være en hemmende faktor for både kvaliteten og variasjonen på barnas aktivitet. Storli (2018, s. 351) trekker fram at utformingen av barnehagens uteområde har betydning for barnas utvikling. Han skriver at uteområdet skal være utformet slik at alle barn får gode muligheter til å delta aktivt i lek og aktiviteter, og at området skal være tilpasset alle aldre og ferdighetsnivå. Aktiviteten skal foregå i trygge, men utfordrende omgivelser.

I en artikkel fra Hagen (2015) kommer det frem at uteområdet i barnehagen er særlig viktig for de barna som har et naturlig høyt aktivitetsnivå. I uterommet får barna tilfredsstilt sine kroppslige behov. Videre skriver han at det likevel er stor variasjon i aktivitetsnivået i en barnegruppe. Organiserte aktiviteter i uterommet vil være med på å utjevne disse forskjellene. I rammeplanen (2017, s.11) står det at barnehagen skal være forebyggende og helsefremmende, og bidra til å utjevne forskjeller.

Hagen (2018, s.365) trekker frem at når det kommer til variasjon og mulighet for motorisk stimulering, har de menneskebygde lekeplassene vanskelig for å overgå naturens kompleksitet. Naturen har variasjon og kvaliteter som stimulerer til ulike typer aktivitet hos barn. Hun mener det ikke er ukritisk å rangere en type område som gjennomgående bedre, men at ulike typer områder innbyr til ulike typer aktiviteter. Blant annet appellerer et åpent område til å løpe og ulike sisten-leker, et tre inviterer til klatring og tette buskas er ypperlige områder for å gjemme seg. Hagen viser til at mange barnehager opplever at det er de naturpregede områdene i uteområdet som er de mest populære.

2.4 Utelek i barnehagen

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og man skal anerkjenne lekens egenverdi (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Lek er et begrep som er vanskelig å definere, Fasting (2019, s. 21) kommer med et forslag til en definisjon på hva lek er:

Lek er hvordan man lærer å løse sine egne problemer og kontrollere sitt liv, bli kjent med egen kropp, se mulighetene i omgivelsene, finne glede, frihetsfølelse og lykke.

Lek er der man lærer å komme overens med sine likemenn og overmenn, ta hensyn til andre, forhandle, bli kreativ, få gode tips, lære bevegelser, oppleve mestring og bevegelsesglede og ikke minst få gode sosiale opplevelser.

Rammeplanen (2017, s. 20) sier at barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek både ute og inne. Den sier også at barnehagen skal bidra til at barna opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer både inne og ute, året rundt. Personalet skal også gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet. Ifølge Fasting (2019, s. 17) står uteleken sterkt i det norske samfunnet og den norske kulturen, og blir sett på som en viktig tradisjon å

ta vare på. På bakgrunn av dette er uteleken en sentral del av barnehagehverdagen. Inne i barnehagens lokaler er det ofte regler og begrensninger for hvordan barna kan leke. Barnehagens uteområde gir andre muligheter for lek og allsidige bevegelser. Uteområdet tilbyr barna å søke risiko og spenning i leken. Når barna søker spenning og risiko i leken bruker vi begrepet risikomestring. Barnets nivå av utfordring og mot øker under denne formen for lek. I Sandseter (2018, s. 59) beskriver Vygotskij (1978) dette som at barnet er høyere enn seg selv ved at de strekker seg etter nye utfordringer som fører til utvikling. Gjennom risikoleken får barna bli kjent med kroppen sin og omgivelsene (Fasting, 2019, s. 31). Uteområdene har ofte store åpne områder, som gir gode bevegelsesmuligheter. Et terreng som ikke er flatt, stiller større krav til bevegelsesevnen hos barnet. Uteområdet skal inspirere til lek og nysgjerrighet, og det er derfor viktig at området har flere potensielle handlingsmuligheter. Barna får en annen tilgang på lekematerialer ute enn de gjør innendørs (Storli, 2018, s. 356). Storli (2018, s. 350) beskriver at hvert barn tolker miljøet ulikt ut ifra barnets motoriske ferdigheter, styrke, kroppsstørrelse, personlighet og tidligere erfaring. Affordances er et begrep som blir brukt for å sette ord på hva miljøet har å tilby. Det knyttes ofte til hva barn ser av muligheter og kvaliteter i et miljø (Neergaard, 2022, s.19).

Fasting (2019, s.57) er opptatt av at personalet i barnehagen skal være til stede og involvert i barns utelek. Hun mener pedagogene har et ansvar med å være til stede for barna i uteleken, slik at de sammen med resten av personalet kan følge opp og legge til rette for barnas lek og opplevelser utendørs. Hvordan personalet involverer seg, varierer fra situasjon til situasjon. Noen ganger initierer barna, andre ganger bør man kanskje være mer deltakende sammen med barna i lek. I sin artikkel trekker Hagen (2015) frem at de ansattes påvirkning er viktig, selv om barna skal medvirke og aktivitetene de gjør oftest er forbeholdt deres interesser. Gjennom å tilrettelegge og forsterke elementer i uteområdet kan personalet påvirke barnas valg av aktiviteter. På denne måten kan man lede innholdet mot målene i årsplanen. Krogager et.al (2020) skriver om hvordan bevegelsesområdene i barnehagene har potensial til å forbedres, gjennom en mer bevisst pedagogisk tilnærming til fysisk aktivitet og lek. Videre understreker han at personalet møter flere utfordringer knyttet til personalets deltakelse i barns lek i uteområdet. Det skal avvikles pauser, møtetid og planleggingstid, dette skjer ofte i barnas utetid, noe som kan resultere i at det er færre pedagoger til stede i tidsrommet hvor barna har best mulighet for fysisk aktivitet.

2. 5 Friluftsliv

Hagen (2018, s.367) trekker frem at barnehagens nærmiljø er en viktig læringsarena som barnehagene i større grad bør utnytte i friluftssammenheng. Den umiddelbare og nære naturen kan eksempelvis være en stor plen, noen trær mellom boligblokker, en liten park eller kanskje en liten kolle med kratt. Hagen mener slike områder kan gi barna kunnskap om naturen og gi barna fysiske utfordringer og turglede. I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at «gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunn og verden» (s.56). Lundhaug & Neergaard (2013, s.100) trekker frem at barnehagelærerens profesjonskompetanse i friluftsliv går ut på å bli kjent med barnehagens nærmiljøes turmuligheter. De mener det overordnede målet med friluftsliv i barnehagen er opplevelse, mestring, frihet og turglede. Neergaard (2022) mener at i barnehagesammenheng er det viktig å se vidt på begrepet friluftsliv ved å legge vekt på «at friluftsliv handler om å være ute i natur eller naturpregede områder» (s. 18).

Lundhaug & Neergaard (2013, s.16) trekker frem «Circle of Security», som er bygget på tilknytningsteori. Her skriver de om hvordan en trygg base kan overføres til friluftsliv i barnehagen. Teorien går ut på at dersom barna er «oppe» på sirkelen er de klare for å oppleve og utforske, da trenger barna en trygg voksen som er til stede og ser hva barnet trenger. Når barnet derimot er «nede» på sirkelen trenger barnet anerkjennelse og støtte fra en trygg voksen og søker mot en trygg base. I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at personalet skal «legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforsking og læring» (s.53). Neergaard (2022, s.77) skriver om å ha en tilvenning til naturmiljøet, hvor barna får øve på å mestre kroppen og muligheter til å utvikle ferdigheter til å mestre motgang. Videre trekker de frem hvordan naturen spesielt godt utfordrer barnas motoriske utvikling, og hvordan barna får øve på bevegelsesløsninger for å ferdes ute på en god måte.

Neergaard (2022, s.29) trekker frem den positive effekten på barns motoriske utvikling gjennom mulighet for bevegelse og mye bevegelse i ulendt terreng. Han skriver om barnehagelærerens erfaringer med hvordan nye barn i barnehagen gjennom ulendt terreng og lek i naturmiljø, fort tilegner seg motoriske ferdigheter. Jørgensen-Vittersø (2022, s.55) skriver om hvordan barns lek og motoriske utvikling påvirkes av ulike landskap. Hun trekker frem at det er en signifikant sammenheng mellom barns utvikling av koordinasjon og balanse, og lek i variert skogsmiljø. Krempig & Neergaard (2022, s.207 – 208) konkluderer med at

barn gjennom friluftsliv og nysgjerrige naturmøter vil erfare mangfoldige bevegelser, bevegelsesglede og dermed en god motorisk utvikling.

Jørgensen-Vittersø (2022, s.56) skriver om hvordan et uteområde inviterer barn til bevegelse. Hun trekker frem at grønne steder, med vegetasjon og variasjon i topografi, er med på å øke barnas fysiske aktivitet. Osnes et.al (2020, s.212) trekker frem at barn som leker ute, er mer fysisk aktive enn barn som leker mye inne. De mener at de små uteområdene i de nyere barnehagene er enda en grunn til å ta med barna på tur til et naturområde. Det er gjennom et miljø som stimulerer til allsidige og varierte bevegelser at barna lærer motoriske ferdigheter. Videre skriver de om hvordan skogen innbyr til kroppslig lek. Naturen endres gjennom hele året, vinden får vegetasjonen til å bevege seg, nedbør gir vannføring i bekker, snø dekker landskapet og skjuler terrenget, og mye mer. Dette gjør at naturen gir mange muligheter for ulike typer kroppslig lek.

3.0 Metode

Dalland (2020, s.53) trekker frem en definisjon på hva metode er: “En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder”. I dette kapittelet blir alle aspekter ved metode i vårt forskningsprosjekt beskrevet.

Vår problemstilling:

Hvordan kan barnehageuteområder forstås som arena for barns motoriske utvikling, og hvordan kan barnehagelærer tilrettelegge for barns beste motoriske utvikling ute?

Planlegger vi å besvare ved å innhente ulike faglige perspektiver på småbarns (motorisk) utvikling i barnehage. For å få innsikt i ulike fagfolk sine forståelser og oppfatninger bruker vi intervju.

3.1 Valg av metode

Metodevalg er en viktig prosess for informasjonen som vi henter inn. Valg av metode vil være avgjørende for å belyse problemstillingen på best mulig måte. Vi har derfor valgt en induktiv tilnærming til problemstillingen. Ifølge Postholm & Jacobsen (2011) er en induktiv tilnærming en forskningsmetode hvor man kan utvikle teori ut ifra datamateriale som er samlet inn. Vi genererer dermed våre funn ut ifra datamaterialet, og våre funn tematiseres ut

fra det informantene har sagt. Ifølge (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28) kan vi skille mellom to hovedformer for metode: kvalitativ og kvantitativ metode, som har ulike retninger der data registreres og analyseres. For å svare på vår problemstilling på best mulig måte, har vi valgt å bruke kvalitative intervjuer som metode. Formålet med et kvalitativt forskningsintervju er å innhente informasjon om hvordan intervjupersonen forstår og tolker sentrale temaer (Dalland, 2020, s.67). Vi har i vår oppgave valgt å intervju to barnehagelærere og en fysioterapeut om barns motoriske utvikling. Når vi ser på erfaringene til intervjupersonene, har vi valgt en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologi er ifølge Kvale & Brinkmann (2015): «Et filosofisk perspektiv basert på omhyggelige beskrivelser og analyser av bevisstheten med vekt på forskningsdeltakernes livsverden. Det innebærer å se bort fra forskningsdeltakernes forhåndskunnskap og at en søker etter de beskrivelsene fenomenenes essensielle og vedvarende betydning» (s.355). I vårt forskningsprosjekt er vi opptatt av ulike fagfolk sine forståelser av barns motoriske utvikling.

3.1.1 Intervju som forskningsmetode

Et intervju er en utveksling av synspunkter mellom en intervjuer og en intervjuperson, om et tema som opptar dem begge. Intervju har en viss form for hensikt og struktur. Kvale & Brinkmann (2015, s.22) trekker frem forskningsintervjuet. Et forskningsintervju er et intervju som bygger på dagliglivets samtale, men som går dypere enn en hverdagssamtale og har en profesjonell karakter. Det er et intervju hvor man i samspill mellom intervjueren og informanten konstruerer kunnskap. Det finnes ulike typer forskningsintervjuer, og i vår oppgave har vi valgt å gjennomføre semistrukturerte intervjuer.

I det semistrukturerte intervjuet søker intervjueren etter å innhente tanker og meninger fra intervjupersonens livsverden. Intervjupersonens meninger om fenomenene som blir beskrevet står også sentralt. Når et intervju er semistrukturert vil det si at det verken er en spørreundersøkelse eller en åpen samtale. Intervjuet går ut fra en intervjuguide som inneholder noen bestemte temaer, og kan inneholde forslag til spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s.46). Vi har valgt å gjennomføre semistrukturerte intervjuer, da dette gir oss som intervjuere mulighet til å undersøke hva intervjupersonene tenker og mener om temaet barns motoriske utvikling.

3.2 Våre intervju

Ut ifra problemstillingen ønsket vi å vite hvordan barnehagepersonalet reflekterer rundt barns motoriske utvikling, samt hvordan små barns motorikk ser ut fra et annet faglig synspunkt, og intervjuet derfor også en fysioterapeut. Noen av spørsmålene vi stilte fysioterapeuten handlet om hva hun som fagperson mener er viktig at personalet i barnehagen burde vite om motorikk, og hvordan vi som barnehagelærere kan legge til rette for god motorisk utvikling. Videre stilte vi henne spørsmål om hva som kjennetegner et godt utemiljø.

For å få innsikt i hvordan barnehagelærerne tok i bruk uteområdet, startet vi med å spørre om hva de tenkte om barnehagens uteområde og hva barn leker med når de er ute. Videre ønsket vi å finne ut hva pedagogene mener er viktig for den motoriske utviklingen, og vi stilte spørsmål om hvordan de tar i bruk nærområdet og bruker friluftsliv med barna. Det ble også stilt mer konkrete spørsmål om hvordan de arbeidet med motorisk utvikling.

3.3 Valg av informanter

Vi har i denne oppgaven valgt å se på hva motorisk utvikling er, og hvordan vi som barnehagelærere kan arbeide med dette i barnehagehverdagen. For å få en dypere forståelse av hva motorisk utvikling innebærer, og se det fra et annet fagfelt, har vi valgt å intervju fysioterapeuten som vi har valgt å gi navnet Frida. Frida er spesialist i fysioterapi for barn og ungdom, og har jobbet med barn i over et tiår. I tillegg har hun også selv barn i barnehagealder, noe som gjør at hun klarer å se temaet fra flere perspektiv. For å få best mulig innsikt i hvordan ulike typer barnehager arbeider med barns motorikk, har vi valgt å intervju personer fra to barnehager med ulike satsningsområder. Vi ønsket informanter som er faglig sterke, og som samtidig er mye tilstede sammen med barna. Da vi har valgt å se på småbarna sin motoriske utvikling, var det å intervju barnehagelærere som er pedagogisk leder på en småbarnsavdeling, et naturlig valg for oss. Vi gjorde dermed et strategisk valg når vi kontaktet personer med relevant kunnskap og erfaring i forhold til vår problemstilling (Dalland, 2020, s, 79). Den første barnehagelæreren som vi intervjuet, har vi gitt navnet Bente. Bente jobber som pedagogisk leder i en barnehage som ligger i sentrum. Hun er svært glad i friluftsliv, og har tidligere jobbet på en storbarnsavdeling i en friluftsbarnehage. Nå jobber Bente med de yngste barna i sentrumsbarnehagen. Den andre barnehagelæreren vi intervjuet, har vi gitt navnet Andrea. Andrea ble utdannet barnehagelærer for et år siden, og er nå pedagogisk leder på en småbarnsavdeling. Hun har jobbet i barnehagen både før og under

studiene, og har derfor allerede skaffet seg flere års erfaring i barnehage. Andrea jobber i en barnehage som ligger utenfor sentrum i et område med mye natur. De to barnehagene har dermed naturligvis ulike forutsetninger for tilrettelegging av uteområdet og ulike muligheter i nærområdet.

3.4 Gjennomføring av intervju

Da prosjektet vårt ble godkjent av NSD/SIKT satte vi raskt i gang prosessen med å finne informanter. Gjennom vår veileder fikk vi kontakt med en fysioterapeut som ønsket å stille til intervju. Dette intervjuet ble gjennomført på Høgskulen på Vestlandet. Som tidligere nevnt ønsket vi å ta utgangspunkt i to barnehager med ulike forutsetninger for tilrettelegging av uteområdet. Vi fikk kontakt med en sentrumsbarnehage og en barnehage som ligger litt utenfor sentrum, via e-post. Barnehagen som ligger utenfor sentrum hadde vi god kjennskap til før vi kontaktet dem. E-posten inneholdt informasjon om hvem vi er, hva vi har tenkt å skrive om, og tema for selve oppgaven. I tillegg informerte vi om at dersom de hadde anledning til å stille til et intervju ville vi sende ytterligere informasjon i forkant av intervjuet. Når intervjupersonene ønsket å stille til intervju, ble intervjuguide og samtykkeskjema sendt. Intervjuene ble gjennomført så snart det lot seg gjøre. Alle intervjuene ble gjennomført i perioden mars-april 2023. Begge intervjuene med barnehagelærer ble gjennomført i barnehagen hvor pedagogen arbeider. Før intervjuene i barnehagene, tok vi en rask kikk på barnehagenes uteområder. Dette gjorde at det var lettere for oss å henge med når barnehagelærerne snakket om uteområdene sine. I intervjuene brukte vi en lydopptaker. Vi var to studenter som gjennomførte intervjuene, og fordelte oppgaver mellom oss. En sørget for å stille spørsmålene og holde samtalen, mens den andre noterte ned det som ble oppfattet som "viktigst". Dette ga oss en trygghet i tilfelle vi skulle møte på problemer med lydopptakeren. Under alle intervjuene var vi altså tre personer til stede, to studenter og informanten. Det ble satt av 1 time til hvert av intervjuene, og intervjuene tok mellom 30 og 45 minutter. Hvert av de tre intervjuene ble transkribert etter gjennomføring. Intervjuet med fysioterapeuten ga 10 sider transkribering. Det ble produsert 7 sider transkribering fra intervjuet med hver av de to barnehagelærerne.

3.5 Dataanalyse

I arbeidet med analysen av innsamlet materialet følget vi 3 steg:

- (1) naiv lesing,
- (2) tematisk analyse
- (3) helhetlig tolkning av materialet (Lindseth og Norberg, 2004).

Første steget – naive lesingen – handlet om å bli kjent med transkriberinger. Hver av oss har lest dem for seg selv. I neste fase – tematisk analyse – har vi forsøkt å kategorisere aspektene påpekt av informantene i intervjuene. Spørsmål fra intervjuguiden dannet utgangspunkt til hovedtemaer som ble dannet, og informantens besvarelser påvirket utformingen av undertemaer. Til sammen utviklet vi 4 hovedtemaer for analysen: Motorisk utvikling, voksenrollen, uteområdet og underlag, og nærområdet og friluftsliv.

Tredje fase av analyse, helhetlig tolkning krever kontekstualisering av funn i teori. Derfor presenteres den i drøftingsdelen, der våre funn drøftes opp mot teoriene presentert i andre kapitlet.

I tabellen nedenfor presenterer vi et eksempel på det analytiske arbeidet med forskningsmaterialet. Tabellens første kolonne inneholder hovedtemaet utviklet på basis av problemstilling, andre kolonne – sitater fra transkriberinger, og tredje temaene utviklet i analysen.

Hovedtemaet	Sitat fra intervjunotatene	Undertemaet – tolkning av materialet
<u>Motorisk utvikling</u>	“Og begynne å gå på tur, på det tidspunktet. Gå i nærområdet. Det at man går selv, det er jo kanskje tidspunktet hvor en eller foreldrene prøver å kvitte seg med vognen. Og at å lære dem det at du har beina å gå på. Og gjerne gå ut i naturen. Og se at man kan bruke kroppen også som et transportmiddel” (fysioterapeut)	Det å gå selv på tur, er et viktig steg for barnas motoriske utvikling, og naturen er en god arena hvor barna kan gå selv. På denne måten får barna oppleve at de kan bruke kroppen sin til å komme seg dit de vil på egen hånd.

Tabell 1: Eksempel av det analytiske arbeidet med datamaterialet

3.6 Etiske vurderinger

De etiske vurderingene handler om hvordan vi skal ivareta personopplysningene til informantene. Personopplysningene skal ivaretas helt fra planleggingsfasen til prosjektet er avsluttet. Om prosjektet må meldes inn til NSD avhenger av hvordan du behandler personopplysningene i prosessen. Prosjektet er ikke meldepliktig om du kun skal registrere anonyme opplysninger. Bruker du datamaskiner eller utstyr til å behandle personopplysninger har du derimot meldeplikt (Dalland, 2020, s. 169-170). Lydfiler er et eksempel på dette. Vi hadde planlagt å gjennomføre intervjuer med digital lydopptaker. Før vi startet prosjektet, sendte vi derfor inn meldeskjema til personvernombudet (NSD/SIKT).

Vi sendte ut informasjonsskjema til informantene hvor vi presenterte oppgaven og tema, samt hvilke metoder vi skulle bruke. Før intervjuene startet, skrev informantene under på et samtykkeskjema, informert samtykke (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette bekrefter at intervjupersonen har fått informasjonen hen ønsker i forkant, og samtykker til å være med på prosjektet. Alle informantene godkjente bruk av lydopptak i intervjuet. For å ivareta personopplysningene ble all informasjon knyttet til intervjupersonen og hens arbeidsplass anonymisert umiddelbart under transkriberingen av intervjuet (Dalland, 2020, s. 172 - 174). Datamaterialet ble slettet fra lydopptakeren med en gang intervjuet var transkribert, og slettet fra våre datamaskiner når prosjektet var ferdig. Intervjupersonen har også fått god informasjon om at det når som helst er mulig å trekke seg fra prosjektet dersom hen ønsker det.

Under selve intervjuene valgte vi at en av oss skulle være intervjuer, mens den andre tok notater. Dette valgte vi å gjøre, da vi syntes det ble ryddigst dersom det bare var en av oss som stilte spørsmål til intervjupersonen. Vi tok dette valget også for at intervjupersonene skulle føle seg så bra som mulig i intervjusituasjonen. Den ene av oss har kjennskap til den ene barnehagelæreren og barnehagen hun jobber i, og vi valgte at hun ikke skulle intervju denne barnehagelæreren. Dette for at deres forhold i minst mulig grad skulle påvirke resultatet av intervjuet. I etterkant av intervjuene sitter vi igjen med forskningsmaterialet, og vi er klar over vår makt over dette. Vi har informert våre informanter om at dersom de ønsker det, vil de bli tilsendt den ferdige oppgaven.

3.7 Metodekritikk

For å sikre kvaliteten av funnene fra intervjuene, har vi valgt å bruke digital lydopptaker. Gjennom transkripsjonene fra lydopptakene, fikk vi mulighet til å få direkte sitater fra intervjupersonene. Dette fører til at det blir mindre tolking av hva intervjupersonene tenker og mener. Ved å gjennomføre de kvalitative forskningsintervjuene ansikt- til-ansikt, hadde vi mulighet til å omformulere dersom det var noen uklarheter og stille oppfølgings spørsmål. Det å ha en intervjuguide med åpne spørsmål, gir informanten mulighet til å fortelle fritt sine tanker og meninger rundt temaene. Da vårt datamateriale inneholder et par intervjuer er ikke vår forskning representativt, men heller en mulig forståelse. Vi prøver å være veldig transparente i hvordan vi analyserte materialet og hvordan vi har kommet frem til våre funn.

4.0 Presentasjon av datamateriale

I dette kapittelet skal vi presentere funnene dannet på basis av analysen. Under analysen utviklet vi fire hovedtemaer; motorisk utvikling, uteområdet og underlag, voksenrollen, og nærmiljø og friluftsliv - som danner strukturen for dette kapittelet.

4.1 Motorisk utvikling

I temaet om motorisk utvikling nevnte informantene motoriske ferdigheter, fletting av fysisk aktivitet i andre aktiviteter, sang og musikk. Fysioterapeuten fortalte at vi som barnehagelærere burde ha kunnskap om det man kan kalle for motoriske milepæler, for eksempel når barn lærer seg å gå. «Men kanskje vel så viktig er også hvordan de gjør de tingene de gjør. Altså, hvordan er barnas evne til å løse motoriske oppgaver? Har de flere strategier de kan løse oppgavene på, eller utfordringene de møter?» (Frida). Barnehagelærerne er begge opptatt av aktiviteter som fremmer barnas motorikk. Barnehagelæreren Andrea forteller: «når jeg planlegger en uke og måned, så sørger jeg for at jeg flere ganger for dagen får inn noe som fremmer motorikk» (Andrea). I barnehagen har de et puterom, med tjukkaser og puter i mange former og fasonger. Videre forteller Andrea hvordan barna selv får bruke rommet «det har mange muligheter fordi at, de putene som er der kan man bygge av. Man kan lage hinderløyper, man kan lage en slags seilebanner og klatring.» Barnehagelæreren Bente har mye fokus på motorikk, bevegelse og aktive barn hele tiden. Hun forteller om hvordan de lager et ujevnt underlag inne på avdelingen, «Vi har begynt å legge gjerne bøker, puter og

klosser under teppet. Da blir det ujevnt. Ungene synes det er kjempegøy å balansere, snuble og stå litt på disse tingene, gå imellom og gå over.” (Bente).

Når vi spurte fysioterapeuten om det var noe vi som barnehagelærere kan være ekstra bevisst på, trekker hun frem hvordan barna liker å bevege seg til musikk. “Og det å kunne få utforske med rytme, utforske kroppens bevegelser med rytme. Både litt fritt, men også litt strukturert. For det er mye læring i det å speile bevegelser, herme etter hverandre”». Barnehagelæreren Bente forteller at de bruker sang og musikk aktivt i hverdagen. Barna er veldig glad i både bevegelsesleker og bevegelsessanger. Dette er aktiviteter man kan ha mange variasjoner på. «Det samme med “Petter edderkopp” for eksempel. Det er jo en bevegelsessang der du kan gjøre store bevegelser. Du kan late som at det er en kjempetung edderkopp. Da bruker vi gjerne litt andre bevegelser enn de finmotoriske» (Bente).

Fysioterapeuten virket å være opptatt av å ikke isolere fysisk aktivitet fra andre aktiviteter og foreslo å «jobbe med ulike læringsaktiviteter på en aktiv måte» (Frida). For eksempel «vi kan jobbe med språk med kroppen, altså vi kan gjøre verbene, vi kan hoppe når vi lærer om å hoppe. Når vi skal lære å telle, så kan vi gjøre det på en aktiv måte» (Frida).

Barnehagelæreren Andrea arbeider aktivt med å få inn fysisk aktivitet i barnehagehverdagen. «Så vi forsøker hele tiden å lure det inn der man kan. Samtidig som vi har prosjekter” (Andrea). Hun forteller om hvordan de aktivt arbeider med temaet om kroppen, «samme som at vi sier at nå skal vi øve på balansen, og nå skal vi balansere på stokker og disse tingene, så får de en mer forståelse ovenfor hvordan ting henger sammen.» (Andrea).

4.2 Voksenrollen

Om voksenrollen blir det nevnt hvilken betydning de voksenstyrte aktivitetene har å si for barnas aktivitet. Det kommer også frem hvor viktig det er at personalet ser barna og er støttende i møte med deres utforsking. Fysioterapeuten sier at vi som barnehagelærere har en viktig rolle i hvordan vi organiserer dagen, legger opp til fysisk aktivitet og setter i gang aktiviteter. «... fysisk aktivitetsnivå gjerne øker gjennom personalstyrt aktivitet i barnehagen. Sånn at hvis dere barnehagelærere setter i gang ting, så er det større sannsynlighet for at dere får flere med. Og kanskje få dem til å holde på med litt lengre tid” (Frida). Barnehagelæreren Andrea er opptatt av sin rolle som pedagogisk leder, og hva hun tilbyr barna. Hvordan hun legger til rette for aktiviteter som øker aktiviteten til barna. “For eksempel hva slags leker som

skal tas ut at skuret, men også hvordan vi gjør uteområdet innbydende. Ved for eksempel å henge opp ting ute i barnehagen som gjør at de kanskje ser mer muligheter” (Andrea). For eksempel i hva man kan gjøre når det regner ute, «vi kan leke i dammer. Det er det kjekkeste ett og toåringene vet. Vi tar ut såpe og lager skumparty ute» (Andrea). Barnehagelæreren Bente forteller at hun synes det er viktig å selv delta i aktiviteter med barna. “For å få aktive barn, så må du gå foran som et godt eksempel, ikke bare sitte og si at nå skal du hoppe der, og gå der, og gå under der. Du må vise og gjøre det selv også.” (Bente).

Fysioterapeuten sier noe om at det er viktig at vi som barnehagelærere ser barn som er litt mer forsiktige og holder seg litt mer i bakgrunnen. «der bør man kanskje jobbe mer for å fremme dem, så se hvem som trenger det, fordi det er de som springer rundt og hopper fra tre til tre, holdt jeg på å si, de har det i seg selv, på en måte, de har den driven i seg selv, men heller kanskje hjelpe opp de som, ja, kanskje er litt engstelige og forsiktige.»

(Frida). Barnehagelæreren Bente sier at hun er bevisst på barna som er litt mer forsiktig av seg. Hun arbeider med å pushe dem litt ekstra, og at barnehagen er en plass hvor barna skal få utfolde seg og utforske. «Det blir blåmerker og det blir noen kuler innimellom. Og litt knall og fall. Det er livets lære. Og det og må de få lov til å erfare» (Bente). Fysioterapeuten forteller at man skal være forsiktig med å beskytte barna så mye, og at de har godt av å falle og slå seg litt. «Det er sunt og flott å oppleve at man går litt på trynet av og til. For hvis de ikke gjør det, så blir det bare mer og mer skremmende det første skrubbsåret» (Frida).

Barnehagelæreren Andrea mener det er viktig å lære seg å lese barnas signaler, «de voksne er veldig positive og klarer å lese barna sine signaler, på hvor tid man kan pushe litt ekstra og hvor tid er det på en måte nok» (Andrea).

4.3 Uteområde og underlag

I temaet om underlag og uteområdet blir det nevnt kvaliteter ved ulike underlag, aktiviteter man kan gjøre, og hvordan de to barnehagenes uteområder er. Underlaget i barnehagen hvor Barnehagelæreren Bente jobber, bærer preg av at det er en barnehage midt i en by. “Vi har både asfalt og sånne (gummi)matter, som de driver og går og klatrer på. Og så har vi en del grus. Det gir jo et annet type underlag å gå på» (Bente). Det at barnehagen som barnehagelæreren Andrea jobber i, ligger utenfor byen, har noe å si for hva barnehagen har å tilby av uteområde. “Vi har både asfalt, vi har grus, vi har gress, vi har skog. Så totalt sett så har vi mange muligheter til variert aktivitet innenfor gjerdene. Under lekeapparatene har vi

gummimatter for sikkerhet» (Andrea). Fysioterapeuten forteller at det ikke er noen fasit på hva underlaget på lekeplassene burde være. Selv mener hun at det er viktig med flere typer underlag, som kan bidra til ulike typer aktiviteter. Hun trekker også frem at det å ta hensyn til universell utforming er viktig, men at dersom alt underlaget er flatt, mister barna den fine balansetreningen de får gjennom det ujevne underlaget, «og hvis du har, mer sånn naturområder med røtter og steiner og sånne ting, så vil jo det gi større krav til at barna skal justere seg, justere hele tiden» (Frida).

Barnehagelæreren Andrea forteller at barna i barnehagen hvor hun jobber er veldig glad i å sykle i utetiden i barnehagen. Hun forteller at de har flere ulike typer sykler, og at avdelingene har hver sin dag hvor barna får lov til å ta med seg sin egen sykkel. «det er veldig populært og har gjort at barna lærer tidlig å sykle uten støttehjul» (Andrea). Fysioterapeuten sier at sykling er en positiv aktivitet i uteområdet. «Det er en kjempefin ferdighet som det er fint at de får utfolde seg i. Og da er det klart at det er gunstig med et litt jevnere underlag» (Frida).

Fysioterapeuten synes mange uteområder har alt for liten plass, og at det er mange barn på lite areal. «Vi som voksne hadde aldri godtatt å ha det så trangt om plassen, i vår arbeidshverdag» (Frida). Barnehagelæreren Bente forteller at hun synes uteområdet i barnehagen hun jobber i, ikke er så stort og at de derfor alltid må passe på. Hun forteller at de må være forsiktig slik at det ikke skjer uhell dersom barna springer eller sykler fort rundt. «Det kan jo bli litt lite og trangt. Vi har derfor en policy om at vi har to avdelinger ute om gangen» (Bente). Videre forteller barnehagelæreren Bente at barna er glade i å gå opp og ned trapper, bruke sklien og balansere når de er ute. I barnehagen som ligger utenfor sentrum, forteller barnehagelæreren Andrea om hvordan barna selv tar i bruk skogsområdet som er en del av barnehagens uteområde. «De eldste hos meg er veldig glad i skogsområdene. De er glade i å gå og vandre litt der selv, og leke i trærne. Og gjerne bak grillhytten, kor vi har gjørme og disse tingene» (Andrea).

4.4 Nærområdet og friluftsliv

Om temaet nærområdet og friluftsliv blir det nevnt hvordan de ulike barnehagene bruker nærområdet, hva som er friluftsliv med barn og hva naturen har å by på. Barnehagelæreren Bente forteller at «det har ikke blitt så mange turer utover barnehagen med de yngste» (Bente). Hun mener barna har hatt nok med å bli kjent med barnehagens uteområde. Videre

trekker hun frem at dersom de går på tur, tar de barna med i vogn til en liten park. Parken har noen trampoliner, en liten andedam, og barna får løpe litt rundt i parken. Fysioterapeuten forteller at de åpne områdene kan være et godt alternativ når man skal gå på tur med barn. “Men man kan jo gå tur til en liten sånn fotballslette, eller et litt åpent område, hvis man tenker at nå trenger de også å rase litt fra seg, løpe litt” (Frida).

Fysioterapeuten forteller at rundt to års-alderen begynner barna å gå mer selv, og at dette er et tidspunkt hvor foreldre ofte prøver å kvitte seg med vognen. Hun mener at nærområdet er en god arena å ta i bruk når barna skal gå selv, «og at å lære dem det at du har beina å gå på. Og gjerne gå ut i naturen. Og se at man kan bruke kroppen også som et transportmiddel” (Frida). Barnehagelæreren Andrea forteller at de har mange områder i nærområdet som de besøker. De går både i skogen, til en lekeplass eller til en strand som ligger et par minutters gange fra barnehagen. «Vi har flere områder vi går til, men hvis toåringene får velge vil de helst gå i skogen der de kan gå fritt og ikke trenger å holde en hånd. De kan løpe og utfolde seg” (Andrea).

Barnehagelæreren Andrea mener at friluftsliv handler om mer enn bare å gå i skogen. Videre trekker hun frem at de ansatte er opptatt av at barna skal oppleve glede i å være ute, og å være fysisk aktive i naturen. Andrea mener at friluftslivet må tilpasses til barnegruppen, «det er bare at vi gjerne må hjelpe dem å komme dit. Og når vi har kommet dit, kan de få krype rundt på gress og utfolde seg sånn. Så med toåringene bruker vi friluftsliv mye.” (Andrea). Det å komme seg ut i naturen, mener fysioterapeuten er viktig uansett funksjonsevne. «Det finnes jo en masse aktivitetshjelpemidler som kan hjelpe folk å komme tettere på naturen. Og det er så, hvis det er noen som sitter i rullestol, så finnes det rullestoler som er beregnet på terreng” (Frida). Barnehagelæreren Bente er positiv til friluftsliv med de minste barna, men opplever en utfordring med lite natur i nærområdet. «Altså det jeg har forstått, det er denne «Bamseparken». Uten at jeg skal si, jeg aner ikke hvordan den ser ut. Jeg har enda ikke vært der.” (Bente).

5.0 Drøfting

I drøftingskapitlet vil vi ta for oss funnene vi gjorde i forrige kapittel og knytte dette opp mot faglitteratur presentert i teorikapitlet. Vårt mål med oppgaven er å få en forståelse for uteområdets innvirkning på barns motoriske utvikling og barnehagelærerens rolle i arbeidet med temaet. For å besvare hvordan uteområdet har innvirkning på barns motoriske utvikling og hvordan dette kan knyttes sammen med barnehagelærernes rolle i arbeid med temaet, har vi valgt å dele drøftingen inn i fire punkter: 5.1 Motorisk utvikling, 5.2 Voksenrollen, 5.3 Barnehagens uteområde og 5.4 Natur og friluftsliv. Det å drøfte forståelser av motorisk utvikling (på tvers av profesjoner) i lys av teori gir dypere innsikt i problemstillingens hovedfokus. Drøfting av "voksenrollen" vil sette tverrfaglig fokus på rollen av voksne rundt barnet i å tilrettelegge for motorisk utvikling. Punktet om barnehagens uteområde drøfter om ulike typer underlag påvirker barnas bevegelsesmuligheter. Det å drøfte hva som er natur og friluftsliv vil være med på å gi en forståelse av hvordan barnehagelærere kan legge til rette for aktiviteter utenfor barnehagen.

5.1 Motorisk utvikling

Våre funn viser at fysioterapeutisk- og barnehagelærerperspektiv på motorisk utvikling utfyller hverandre. Når fysioterapeuten har fokus på forståelse av motoriske milepæler og observasjon av barnets progresjon, legger barnehagelærere vekt på tilrettelegging for barns motoriske utvikling i hverdagen. Milepæler og gjennomsnittkurver trekkes også frem av Moser (2018), men han understreker kritisk og reflekterende bruk av dem. I tråd med barnehagelærerperspektiv (fra våre funn) viser han viktigheten av å se barnet og barnegruppens behov, mangler og interesser. Han skriver at tilrettelegging og målrettet stimulering av motoriske ferdigheter for barn som sliter motorisk er en viktig oppgave for barnehagelæreren. Dette er i tråd med det Jørgensen (2018, s.257 – 259) skriver om at personalets bevissthet rundt å skape gode muligheter for bevegelse, fysisk aktivitet og utvikling av motoriske ferdigheter.

Fra et fysioterapeutisk perspektiv blir det rettet søkelys mot å ikke isolere fysisk aktivitet fra andre aktiviteter. Dette samsvarer med det Osnes et.al (2020, s.16) skriver om, at det er gjennom kropp og bevegelse at barna blir kjent med egen kropp og omverdenen.

Barnehagelærerperspektivet viser at barnehagelærerne jobber aktivt med å legge til rette for aktiviteter som fremmer barnas motorikk. Dette støttes av Moser (2018, s.151) som trekker

frem at kroppslig aktivitet gir barn et forhold til omverdenen. Videre skriver han at motoriske ferdigheter kan føre til at barnehagebarn opplever glede og mestringsfølelse.

Alle deltakerne i intervjuene understreker viktigheten av at vi som barnehagelærere ser barna som holder seg mer i bakgrunnen, er bevisst på barn som er mer forsiktige i bevegelsene og jobber med å fremme dem. Det blir også nevnt at det er viktig å ha erfaringer med “knall og fall”. Her handler det om at barna skal få utfordre seg selv gjennom spenning og risiko. Når barna får erfare at et skrubbsår ikke er farlig, vil dette hjelpe barnet til å utfordre seg selv videre. Dette henger sammen med det Fasting (2019, s.17) skriver om risikomestring. Noe som også er i tråd med det Sandseter (2018, s.59) trekker frem om at barn nærmer seg utfordrende og spenningsfylte aktiviteter på en progressiv måte. Det vil si at nivået av utfordring tilpasset deres eget funksjonsnivå og mot øker gradvis (Sandseter, 2018, s. 59). Vygotskij (1978) beskriver i (Sandseter, 2018, s. 59) dette som at barnet søker utfordringer som ligger over det barnet allerede mestrer, noe som bidrar til utvikling.

5.2 Voksenrollen

Våre funn viser at fysioterapeutisk- og barnehagelærerperspektivet er samstemte om at det å legge til rette for fysisk aktivitet er avgjørende for barnas aktivitet i uteområdet. Dette henger tett sammen med faglitteraturen om dynamisk systemteori (DST) (Osnes et.al, 2020, s.128 – 130). Gjennom å ta i bruk DST som et planleggingsverktøy, kan personalet gjennom å se på barnet eller barnegruppens forutsetninger, legge til rette for aktiviteter i et godt egnet miljø. Dette vil da føre til at barna får mulighet til å oppleve gode motoriske bevegelser og bevegelsesglede. Det kommer frem i våre funn at barnehagelærerne er opptatt av å legge til rette for at barna skal være fysisk aktive, men at barnehagelærerne sitter på ulike kunnskaper og holdninger rundt planlegging av aktiviteter i uteområdet. Det kan konkluderes med at det er mangel på en slik måte å planlegge og legge til rette for aktiviteter som er godt tilpasset det enkelte barnet og barnegruppens forutsetninger i barnehagens uteområde og nærmiljø.

Både fysioterapeutperspektivet og barnehagelærerperspektivet har en lik oppfatning av musikkens støttende rolle i bevegelsesutviklingen. Barnehagelærerne trekker frem hvordan de gjennom barnehagehverdagen bruker musikk og dans aktivt. Det å bruke dans i barnehagehverdagen henger tett sammen med faglitteraturen. Gjennom blant annet dans oppdager barna sine kroppslige muligheter, samt at det kan være med å forbedre motorikk og

være en forberedelse til andre aktiviteter (Nygård, 2018, s.431 – 432). Dette støttes også av Moser (2018, s.151) som skriver at å bygge videre på slike interesser hos barna kan bidra til å utvikle barnas motoriske forutsetninger og bevegelsesglede.

Våre funn viser at barnehagens uteområder er svært ulike. Fra et barnehagelærerperspektiv ser vi at det er ulikt hvor bevisst barnehagelærerne er på hvordan uteområdet påvirker kvaliteten på barnas lek i uteområdet. Fysioterapeuten trekker frem hvor viktig rolle barnehagelærerne har i å legge til rette for og sette i gang aktiviteter som fremmer fysisk aktivitet hos barna. Dette er i tråd med det rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11) skriver om at barnehagen skal være helsefremmende, men den trekker også frem at barnehagen skal bidra til å utjevne forskjeller. Dette støttes også av det Hagen (2015) skriver om at uteområdet særlig er viktig for barna med et naturlig høyt aktivitetsnivå. Videre trekker hun frem at organiserte aktiviteter i barnehagens uteområder kan være med på å utjevne forskjeller.

Fra et fysioterapeutisk perspektiv blir det nevnt at det fysiske aktivitetsnivået øker gjennom personalstyrt aktivitet. Dette stemmer overens med det Krogager et.al (2020) skriver om at barnehagepersonalet kan være med å påvirke barns aktivitet i uteområdet gjennom pedagogisk tilnærming. Fra et barnehagelærerperspektiv kommer det frem at det er viktig at de voksne går foran som gode eksempler for at barna selv skal være i fysisk aktivitet. Dette er i tråd med det Jørgensen (2018, s.257) skriver om at det er vesentlig at barnehagepersonalet vet hvordan vi kan skape gode muligheter for at barna kan være fysisk aktive. Dette trekker også Fasting (2019, s. 57) frem, som nevner at pedagogene har et ansvar med å være til stede og involvert i barnas lek utendørs. Vi ser her at både det fysioterapeutiske- og barnehagelærerperspektivet stemmer godt overens med det litteraturen sier om de voksnes deltakelse og tilstedeværelse i uteleken i barnehagen.

5.3 Barnehagens uteområde

Størrelsen på uteområdene til barnehagene vi har intervjuet er svært forskjellige.

Sentrumsbarnehagen bærer preg av at det er trangt om plassen, og at barnehagen ligger midt i sentrum. Den barnehagen som ligger utenfor sentrum, har et stort uteområde med et skogsområde som hører til barnehagens uteområde. Storli (2018) mener at et lite uteområde kan være en hemmende faktor for kvaliteten og variasjonen på barnas aktiviteter i uteområdet.

Frida trekker også frem små uteområder som en utfordring. Hun mener det er alt for mange barn på små areal. Dette er i tråd med det Grande (2020) trekker frem om at små uteområder kan være en hemmende faktor for barns utfoldelse. Ut ifra dette kan vi se at størrelsen på uteområdene i barnehagen er en utfordring for barnas mulighet til å være fysisk aktiv i uteområdet.

I de to barnehagene vi har intervjuet, er det ulike typer uteområder. Sentrumsbarnehagen har et uteområde med asfalt og gummi som underlag. I barnehagen som ligger utenfor sentrum er det et større uteområde, med varierte underlag som grus, gress, berg og en skog som er en del av uteområdet til barnehagen. Grande (2020) trekker frem at flere barnehager har gummidekke i uteområdene, og at det ikke finnes flere alternativer som dekker kravene om fallunderlag og universell utforming. Fysioterapeuten forteller at det ikke er en fasit på hva som er et godt underlag i barnehagens uteområde, men at ulike underlag appellerer til ulike typer lek. Dette stemmer overens med det Hagen (2018) skriver om at det ikke er ukritisk å rangere en type område som bedre enn et annet, men at «ulike typer områder innbyr til ulike typer aktiviteter» (s.265). Her ser vi at det ikke nødvendigvis er noe negativt med gummidekke i barnehagens uteområde, men at det er å foretrekke at barna har tilgang til ulike typer underlag og områder for å legge til rette for ulike typer aktiviteter i barnas utelek.

Våre funn viser at barnehagelærerne til tross for at uteområdene er ulike, er opptatt av å ta i bruk de mulighetene som er tilgjengelig i uteområdet. I sentrumsbarnehagen liker barna å gå opp og ned i trapper, balansere og bruke sklien. I barnehagen utenfor sentrum blir skogsområdet trukket frem som den mest populære plassen i uteområdet. Dette stemmer overens med det Hagen (2018, s.365) skriver om at de natur-pregede områdene i barnehagens uteområder ofte oppleves som de mest populære. Her får barna mulighet til å bevege seg fritt i området og ta i bruk det Neergaard (2022, s.19) kaller for affordances, mulighetene som området har å tilby. Fysioterapeuten trekker også frem at naturområder med et mer ujevnt underlag stiller større krav til at barna må justere seg. Det er i tråd med Storli (2018, s.357), da han mener underlag som stiller større krav til balanse er å foretrekke i barnehagens uteområde.

5.4 Natur og friluftsliv

Våre funn viser at barnehagelærerne er positivt innstilt på å ta i bruk naturen som en arena for motorisk utvikling, men at de har ulike muligheter ettersom barnehagene har ulik tilgang til naturen. Barnehagen som ligger utenfor sentrum har en skog som er tilknyttet barnehagens uteområde, mens sentrumsbarnehagen tar i bruk parker og lekeplasser i nærområdet.

Fysioterapeuten trekker frem at åpne områder som for eksempel en park, kan være et godt alternativ når man skal på tur med barnegruppen. Det er i tråd med det Hagen (2018, s.367) skriver om at den umiddelbare naturen til barnehagen kan være noen trær mellom boligblokker eller en liten park. Likevel ser vi forskjell i de to barnehagelærernes kjennskap til nærmiljøet, som ifølge Lundhaug og Neergaard (2013, s.100) handler om barnehagelærerens profesjonskompetanse i friluftsliv. Ut ifra barnehagens beliggenhet og satsningsområder, kan det være grunn til å tro at dette handler om personalets kunnskaper om natur og friluftsliv.

Våre funn viser at både barnehagelærerperspektivet og fysioterapiperspektivet er ganske enige med det litteraturen mener om naturen som en god arena for fysisk aktivitet. Fra barnehagelærernes fagperspektiv blir viktigheten av at barnet skal få oppleve glede ved å være i fysisk aktivitet ute i naturen trukket frem. Også fysioterapeuten trekker frem naturen som en god arena for motorisk utvikling. Der får barna øve på å bruke sin egen kropp som transportmiddel og møte utfordringene i det ulendte terrenget. Det er viktig å komme seg ut i naturen, uansett funksjonsevne. Dette støtter det Neergaard (2022, s.29) skriver om den positive effekten på barnas motoriske utvikling gjennom bevegelse i ulendt terreng. Likevel kommer det frem at, Osnes et.al (2020, s.212) mener barnehager med små uteområder har enda større grunn til å ta med barna på tur til et naturområde, som stimulerer til allsidige og varierte bevegelser og at barna får øve på motoriske ferdigheter. Ut fra dette kan vi se at praksis kan avvike fra det litteraturen anbefaler.

Begge barnehagelærerne forteller om et personale som er positive og glade i å være ute i naturen. Det blir trukket frem hvordan de voksne er gode til å lese barnets signaler, slik som når de kan pushe barna litt ekstra og når de ser at barnet trenger en liten pause. Her ser vi at personalet i barnehagen er bevisst på om barna er klare for å utforske eller om barnet søker mot en trygg base, slik som Lundhaug & Neergaard (2013, s.16) skriver om «Circle of Security». Videre trekker barnehagelærerne frem at man må tilpasse friluftslivet til barnegruppen, og at man gjerne må hjelpe barna med å komme seg til naturen, og når man har

kommet frem får barna mulighet til å krype rundt og utforske. Dette støtter opp under det Neergaard (2022, s.77) skriver om tilvenning til naturmiljøet, hvor barna får muligheter til å utvikle ferdigheter og øve på å mestre kroppen. Krempig & Neergaard (2022, s.207 – 208) trekker også frem hvordan barn gjennom friluftsliv vil kunne erfare mangfoldige bevegelser og bevegelsesglede. Grønne steder med variasjon i topografi og vegetasjon er med på å øke barns fysiske aktivitet (Jørgensen-Vittersø, 2022, s.56). Vi kan ut ifra dette konkludere med at barnehagelærerne ser friluftslivets mange gode egenskaper med tanke på barns helhetlige utvikling, og hvordan man skal tilpasse friluftslivet etter barnegruppens forutsetning.

6.0 Avslutning

I denne bacheloroppgaven har vi brukt intervju som metode, fordypet oss i teori, presentert funn vi fant relevant for oppgaven og drøftet for å finne svar på problemstillingen vår. Ut ifra intervjuene vi gjorde ga barnehagelærerne inntrykk av at arbeid med motorisk utvikling er en selvsagt del av barnehagehverdagen. Både barnehagelærerne og fysioterapeuten viser til viktigheten av følge opp det enkelte barnet og være til stede for å kunne tilrettelegge arbeidet med den motoriske utviklingen. Fra barnehagelærerperspektivet og fysioterapeutperspektivet kommer det også frem at de voksne har en viktig rolle når det gjelder å være gode rollemodeller overfor barna ved selv å være fysisk aktive, samt å være deltakende for å engasjere barna.

I oppgaven har vi hatt fokus på arbeid med motorisk utvikling i uteområdet. Fysioterapeuten nevner at små uteområder med mye barn kan være en utfordring med tanke på barns utfoldelse. Barnehagelærerne har derimot fokus på å ta i bruk mulighetene som uteområdet tilbyr, samt å bruke nærmiljøet. Naturen blir trukket frem som en god arena for motorisk utvikling fra både barnehagelærerperspektivet, fysioterapeutperspektivet og litteraturen. På grunn av forskjeller i barnehagenes plassering er store, åpne områder trukket frem som et godt alternativ for fysisk utfoldelse.

Det kan konkluderes med at barnehager som har et stort uteområde med gode bevegelsesmuligheter og variasjoner i terrenget gir fordeler for barns motoriske utvikling. Uansett utforming av uteområdet er det viktig å bruke mulighetene man har tilgjengelig både innenfor barnehagens gjerder og i nærmiljøet. Den voksnes rolle, tilrettelegging og

engasjement er til syvende og sist det mest avgjørende for kvaliteten i arbeidet med motorisk utvikling.

Gjennom denne oppgaven har vi gitt oss selv et kompetanseløft. Vi sitter igjen med en forståelse av at uteområdene i norske barnehager varierer i stor grad i størrelse og underlag avhengig av barnehagens beliggenhet. Selv om mange barnehager har små uteområder med mye gummiASFALT, er ikke dette nødvendigvis utelukkende negativt for barnas motoriske utvikling. Videre har vi fått en ny forståelse av barnehagelærerens rolle i uteområdet gjennom tilstedeværelse og deltakelse i barnas utelek, samt hvor viktig det er at barnehagelæreren legger til rette for at barna skal være i fysisk aktivitet i uterommet. Vi tar også med oss videre hvordan barnehagelærerne kan ta i bruk nærområdet for å legge til rette for at barna skal erfare ulike typer lek, bevege seg i et ulendt terreng og mulighet for å øve på motoriske ferdigheter.

Selv ønsker vi å kunne dele denne kunnskapen og vår erfaring med hvordan uteområdet påvirker barnas motoriske utvikling med en fremtidig arbeidsplass. Det at alle barnehagens uteområder er ulike, gir ulike muligheter og utfordringer for barnas fysiske aktivitet. Vi ønsker å ta med oss hvordan vi som barnehagelærere kan legge til rette for at barna skal få erfare ulike typer lek i ulike miljøer, gjennom aktivt å ta i bruk barnehagens nærområde. For barnehager med små uteområder og mye gummiASFALT mener vi det er ekstra viktig å se mulighetene utenfor barnehagens uteområde, for å kunne legge til rette for at barna får en helhetlig utvikling og øve på de motoriske ferdighetene. Selv for barnehagene med nærhet til mye natur mener vi det er viktig å ta i bruk flere steder i nærområdet for å gi barna mulighet til ulike typer lek, slik at barnehagelæreren kan legge til rette for at alle barna i barnegruppen får mulighet til å være fysisk aktiv.

Litteraturliste

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2. utg, s. 15-50). Cappelen Damm akademisk.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg). Gyldendal.

Fasting, M. L. (2019). *Barns utelek*. Universitetsforlaget.

Grande, T. R. (2020). Naturen viker for plast og gummi på lekeplassene i skoler og barnehager. *Forskning.no*.

<https://forskning.no/arkitektur-barn-og-ungdom-nmbu-norges-miljo-og-biovitenskapelige-universitet/naturen-viker-for-plast-og-gummi-pa-lekeplassene-i-skoler-og-barnehager/1649418>

Hagen, T. L. (2015). Hvilken innvirkning har barnehagens fysiske utemiljø på barns lek og de ansattes pedagogiske praksis i uterommet. *Nordisk Barnehageforskning*, 10.

<https://doi.org/10.7577/nbf.1430>

Hagen, T. L (2018). Bevegelseslek i natur og barnehagens nærmiljø. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen og T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3.utg., s.363 -372). Gyldendal.

Haugen, T. & Moser, T. (2022). Hva er motorikk? I. Kvikstad (Red.). *Motorikk i et didaktisk perspektiv*, (2.utg., s. 19 - 34). Gyldendal.

Jørgensen, K-A. (2018). Barn og fysisk aktivitet i et samfunnsperspektiv. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen og T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3. utg. s. 256-267). Gyldendal.

Jørgensen-Vittersø, K. A. (2022) Friluftsliv og den frie leken. H. Neergaard & I. W. Krempig (Red.), *Barnehagens friluftsliv* (s. 52 - 65). Cappelen Damm Akademisk.

Krempig, I. W. & Neergaard, H. (2022). Friluftslivets sti mot livsmestring, helse og danning. I H. Neergaard & I. W. Krempig (Red.), *Barnehagens friluftsliv* (s. 202 - 210). Cappelen Damm Akademisk.

Krogager Albertsen H, Aadland KN, Johannessen K, Jones R, Aadland E. *Associations between the movement environment and preschooler's physical activity and sedentary time in Norwegian preschools*. European Early Childhood Education Research Journal 2022, <https://doi.org/10.1080/1350293X.2022.2147562>

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om barnehagens innhold og oppgaver. Udir. <https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.) (T. M. Anderssen & J. Rygge Overs.). Gyldendal akademisk. (Opprinnelig utgitt 2009).

Lindseth. A. & Norberg. A. (2004). *A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience*, 145-153. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1471-6712.2004.00258.x>

Lundhaug, T. & Neergaard, H. R. (2013) *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Moser, T. (2018). Motorikk, utvikling og læring - en kort innføring i grunnleggende begreper og forståelser. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen og T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3.utg. s.130 - 152). Gyldendal.

Neergaard, H. (2022). Friluftslivspraksis i barnehagen. H. Neergaard & I. W. Krempig (Red.), *Barnehagens friluftsliv* (s.17 - 31). Cappelen Damm Akademisk.

Neergaard, H. (2022). Tidlige møter med natur - friluftsliv med de yngste barna. H. Neergaard & I. W. Krempig (Red.), *Barnehagens friluftsliv* (s. 69 - 78). Cappelen Damm Akademisk.

Nygård, S-I. (2018) Bevegelseslek med musikk og rytme. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen og T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3.utg. s.430 - 447). Gyldendal.

Osnes, H., Skaug, H. N., Kaarby, K. M. E. (2020) *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen* (2.Utg.). Universitetsforlaget.

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblick: innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Høyskoleforlaget.

Sanderud, J. R (2022). En oppvekst på døde underlag. NRK. <https://www.nrk.no/ytring/en-oppvekst-pa-dode-underlag-1.16143387>

Sandseter, E. B. H (2018) Det opplevelses- og spenningssøkende barnet. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen og T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3.utg. s.54 - 64). Gyldendal.

Storli, R. (2018) Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen og T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3.utg. s. 345 - 362). Gyldendal.